

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Civilsamfundets rolle i forbindelserne mellem EU og Serbien« (sonderende udtalelse)

(2013/C 327/02)

Ordfører: **Ionuț SIBIAN**

Medordfører: **Christoph LECHNER**

Kommissionen bad ved brev af 12. december 2012 fra kommissær Maroš Šefčovič Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om i overensstemmelse med artikel 262 i traktaten og artikel 9 i samarbejdsaftalen mellem EØSU og Kommissionen at udarbejde en sonderende udtalelse om:

"Civilsamfundets rolle i forbindelserne mellem EU og Serbien".

Det forberedende arbejde henvistes til EØSU's Faglige Sektion for Eksterne Forbindelser, som vedtog sin udtalelse den 25. juni 2013.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 491. plenarforsamling den 10.-11. juli 2013, mødet den 10. juli, følgende udtalelse med 171 stemmer for, 1 imod og 1 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1 EØSU bifalder den indsats, Serbiens regeringer igennem de sidste ti år har gjort for at reformere landets økonomi og institutioner. Udvalget ser processen hen imod Serbiens tiltrædelse til EU som en mulighed for at konsolidere og i praksis udmønte de reformer, der er blevet iværksat. Det understreger vigtigheden af, at civilsamfundet inddrages i arbejdet med at tilpasse den serbiske lovgivning til EU-retten. Det opfordrer Serbiens regering og EU-institutionerne til at optrappe støtten til civilsamfundsorganisationer (CSO'er) og inddrage dem tæt i den forestående proces hen imod EU-medlemskab.

1.2 EØSU bifalder Det Europæiske Råds beslutning om at indlede tiltrædelsesforhandlinger med Serbien senest i januar 2014. Udvalget lykønsker regeringerne i Beograd og Pristina med underskrivelsen af *den første aftale om principper for en normalisering af forholdet* (Bruxelles, 19. april 2013) og den tilhørende gennemførelsesplan, der blev vedtaget i maj. Det opfordrer nu begge parter til at gennemføre aftalen med hjælp fra EU. EØSU understreger, at CSO'er må medvirke til dens gennemførelse, idet de kan være udslagsgivende for parternes forsoning.

1.3 EØSU opfordrer de offentlige myndigheder i Serbien til at gennemføre flere offentlige høringer og høringer af CSO'er, både i de tidlige stadier af politikudformningen og i forbindelse med gennemførelsen. EØSU understreger betydningen af at inddrage dem på vigtige reformområder såsom etableringen af en retsstat, regionalt samarbejde og forsoning, socioøkonomisk udvikling, miljø, landbrug, mindretalsrettigheder og kampen mod diskrimination.

1.4 EØSU anbefaler, at regeringen især fokuserer på at bekæmpe menneskehandel, korruption og organiseret kriminalitet. Det henstiller endvidere, at regeringen anerkender, at der er

et behov for at garantere sikkerheden for menneskerettighedsforkæmpere og aktivister fra civilsamfundsorganisationer, der bekæmper organiseret kriminalitet.

1.5 EØSU påpeger, at trods de betydelige fremskridt i retning mod et mere inklusivt samfund er der stadig lang vej igen, før der er lighed for alle uanset køn, seksuel orientering, oprindelse og religion. EØSU opfordrer regeringen til straks at gå i gang med gennemførelsen af strategien mod forskelsbehandling, der blev vedtaget i juni 2013. EØSU anbefaler, at Kommissionen i et tæt samarbejde med CSO'er bruger sine årlige statusrapporter til at overvåge strategiens gennemførelse.

1.6 EØSU hilser det velkomment, at kontoret for samarbejde med civilsamfundet er medtaget i den ekspertgruppe, premierministeren har nedsat under organet, der koordinerer EU-tiltrædelsen. EØSU hilser det også velkomment, at CSO'er, bl.a. repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, deltager i premierministerens råd for EU-integration. Det er et eksempel på god praksis, som der bør bygges videre på ved at overveje at inkludere CSO'er, herunder repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, i det team, der skal forhandle Serbiens fremtidige tiltrædelse. Under alle omstændigheder bør der være garanti for hyppige og omfattende høringer af CSO'er for at nå frem til fælles holdninger og anbefalinger på vigtige områder. Det er vigtigt, at eksperter fra CSO'er får plads i de forskellige undergrupper af eksperter under koordineringsorganets ekspertgruppe.

1.7 EØSU henstiller, at Kommissionen bruger IPA II til i højere grad at støtte kapacitetsopbygning hos CSO'er (herunder arbejdsmarkedets parter) og fokusere på at yde mere støtte til partnerskaber mellem dels CSO'er, dels CSO'er og offentlige myndigheder. Midlerne fra civilsamfundsfaciliteten bør forhøjes

og gives til flere projekter, der gennemføres af arbejdsmarkedets parter. Opbygning af CSO'ernes kapacitet, så de kan yde et væsentligt bidrag til integrationsprocessen i EU, bør fortsat prioriteres ved at fremme forenkede procedurer for udvælgelse og gennemførelse af projekter og opnåelse og fornyelse af institutionelle tilskud. Der er ikke kun behov for økonomisk støtte, men tillige for støtte til mekanismer, der kan forbedre dialogen mellem civilsamfundet og offentlige myndigheder.

1.8 EØSU henstiller til EU's delegation i Serbien, at små CSO'er fortsat skal kunne få fornyet deres tilskud via større CSO'er, da det er et skridt i retning af at åbne adgangen til disse midler for en langt større vifte af CSO'er.

1.9 Øget gennemsigtighed i brugen af offentlige midler må fortsat være et af de væsentlige elementer i strategien for udvikling af civilsamfundet, og samtidig er der behov for at forenkle mekanismerne for planlægning og udbetaling af samfinansieringen til EU-projekter, der gennemføres af civilsamfundsorganisationer og øge samfinansieringen.

1.10 EØSU opfordrer den serbiske regering til at optrappe bestræbelserne for at etablere institutionelle og lovgivningsmæssige rammer, som kan bidrage til udviklingen af civilsamfundet og CSO'ernes levedygtighed. EØSU anbefaler, at det overvejes at indføre en "procentdelslov", der giver borgerne mulighed for at øremærke en del af deres indkomstskat til CSO'er, så det bliver mere fordelagtigt for privatpersoner at give til velgørenhed (baseret på den eksisterende model i landene i Central- og Østeuropa), og skaber skatteincitamenter for privatpersoner og virksomheder i den forbindelse.

1.11 EØSU anbefaler, at den nyligt vedtagne lov om offentlige indkøb revideres, da den har gjort det vanskeligt for CSO'er at deltage i offentlige udbud. Med loven er der indført krav om finansielle garantier, som CSO'er ikke kan stille. Det kan hindre dem i at deltage i offentlige udbud om levering af social- og sundhedstjenester og uddannelsestjenester.

1.12 EØSU opfordrer den serbiske regering til at udforme en omfattende strategi for bekæmpelse og begrænsning af den grå økonomi. Dette ville forbedre landets økonomiske situation, hindre urimelig konkurrence og dermed skabe bedre økonomiske betingelser og samtidig garantere en bedre overholdelse af arbejdstagernes sociale rettigheder. Tilliden til institutionerne ville tillige blive genoprettet, og opfattelsen af en retsstat ville vinde udbredelse.

1.13 EØSU fremhæver vigtigheden af arbejdsmarkedetsdialogen og opfordrer alle parter til at bruge de eksisterende institutioner, især Det Sociale og Økonomiske Råd, bedst muligt. Det opfordrer regeringen til at gøre mere for at udbrede kendskabet til Det Sociale og Økonomiske Råd og høre det mere systematisk om alle politikker, hvori arbejdsgivere og arbejdstagere har en berettiget interesse. EØSU mener, at arbejdsmarkedetsdialogen bør være helt almindelig praksis og foregå inden

for strukturerede rammer og ikke kun forekomme lejlighedsvis. Desuden bør den være mere effektiv og resultatorienteret.

1.14 EØSU ønsker, at EU-institutionerne gør fremme af arbejdsmarkedetsdialogen til en af de vigtigste prioriteter over for Serbien, hvilket bør afspejles i alle de kommissionsprogrammer, der er åbne for Serbien. Dette kræver større deltagelse fra Det Sociale og Økonomiske Råd, som bør inddrages formelt og høres på hvert stadie af tiltrædelsesforhandlingerne og deltage i overvågningen af gennemførelsen af stabiliserings- og associeringsaftalen mellem EU og Serbien. Rådet bør kunne fremsende bemærkninger og holdninger til EU-institutionerne, når disse evaluerer Serbiens fremskridt hen imod EU-medlemskab.

1.15 EØSU mener, at arbejdsmarkedetsdialogen bør fremmes yderligere på regionalt og lokalt niveau med udgangspunkt i Det Sociale og Økonomiske Råds regionale strukturer. Den bør også udbygges mere systematisk på sektorniveau, navnlig i den private sektor. Indgåelse – og håndhævelse – af så mange kollektive sektoroverenskomster som muligt ville skabe ro på arbejdsmarkedet i Serbien. De lokale og nationale myndigheder bør hele tiden mindes om fordelene ved og vigtigheden af arbejdsmarkedetsdialogen.

1.16 EØSU konstaterer, at der er nedsat en trepartsarbejdsgruppe til at gennemgå arbejdsmarkedetslovgivningen, herunder lovgivningen om strejke, registrering af fagforeninger og arbejdsmarkedets parter repræsentativitet. EØSU beder Den Internationale Arbejdsorganisation (ILO) og Kommissionen om at støtte dette igangværende arbejde for at bringe Serbiens lovgivning og praksis i fuld overensstemmelse med internationale og europæiske standarder.

1.17 EØSU mener, at styrkelse af arbejdsmarkedets parter kapacitet til at deltage aktivt i arbejdsmarkedetsdialogen bør være en af prioriteterne i EU's hjælpeprogrammer. Der er behov for hjælp til at udvikle deres evne til effektivt at bidrage til alle økonomiske, sociale og juridiske spørgsmål, herunder til tiltrædelsesforhandlingerne med EU. Deres organisationsstrukturer, interne kommunikation og kapacitet til at betjene deres medlemmer bør styrkes.

1.18 EØSU gør opmærksom på, at der stadig forekommer hyppige overtrædelser af arbejdstagernes grundlæggende rettigheder i Serbien, og at mekanismerne, der skal hindre og straffe disse overtrædelser, ikke fungerer tilstrækkeligt effektivt. EØSU opfordrer den serbiske regering til at tage den måde, hvorpå styrelsen for fredelig bilæggelse af arbejdskonflikter fungerer, op til revision. EØSU foreslår, at der ses på muligheden for at

oprette særlige domstole for arbejdsconflikter. Derudover beder EØSU Kommissionen om, at den i sine årlige rapporter inkluderer et kapitel om fagforeningers rettigheder og arbejdstagernes grundlæggende rettigheder i tæt samarbejde med nationale og europæiske fagforeninger og ILO.

1.19 Kvindelige serbiske iværksættere spiller en vigtig rolle på hele Balkan og har godt fungerende netværk. Der er nu ved at blive udformet en sammenhængende regional tilgang til videreudvikling af iværksættervirksomhed blandt kvinder på lokalt niveau. EØSU anbefaler, at støtten fra EU og det regionale og lokale niveau øges, så de økonomiske og sociale fordele slår igennem langt tidligere. Derudover skal det anerkendes, at det økonomisk og socialt er absolut nødvendigt at støtte kvindelige iværksættere i Serbien.

1.20 EØSU anbefaler, at der etableres et blandet rådgivende udvalg EU-Serbiens civilsamfund mellem EØSU og serbiske CSO'er. Dette fælles civilsamsfundsorgan bør etableres, når forhandlingerne om Serbiens EU-medlemskab formelt er blevet indledt. Det blandede rådgivende udvalg vil give CSO'er på begge sider et forum for mere dybtgående dialog og give dem mulighed for at komme med input til de politiske myndigheder om kapitlerne i tiltrædelsesforhandlingerne.

2. Baggrund for udtalelsen

2.1 I det sidste årti har Serbien gjort en enorm indsats for at reformere sine institutioner, lovgivning og økonomiske regulering for at opfylde internationale og europæiske standarder og fremme en åben og effektiv markedsøkonomi.

2.2 I 2008 viste underskrivelsen af stabiliserings- og associeringsaftalen (SAA) mellem Serbien og EU klart, at den serbiske regering ønsker en udvikling i retning af EU-medlemskab, hvilket gav en saltvandsindsprøjtning til reformprocessen. I 2010 trådte en interimsaftale om handel og handelsanliggender (del af SAA) i kraft.

2.3 Den nye regering, der kom til magten i 2012, har bekræftet, at Serbien ønsker EU-medlemskab. Den har truffet praktiske foranstaltninger for at fortsætte de hidtidige reformer med særlig fokus på bekæmpelse af korruption, konsolidering af retsstatsprincippet, beskyttelse af mindretalsrettigheder og økonomisk genopretning. Det har også gjort en indsats for at forbedre det regionale samarbejde.

2.4 Rådet gav i december 2012 Kommissionen til opgave at udarbejde en rapport i løbet af foråret 2013 med en vurdering af, hvordan Beograds dialog med regeringen i Pristina og reformerne med henblik på EU-medlemskab skrider frem. På grundlag af denne rapport, der indeholdt en positiv anbefaling, besluttede Det Europæiske Råd på sit møde den 28. juni 2013, at betingelserne for at indlede tiltrædelsesforhandlinger med Serbien er opfyldt.

2.5 Den 19. april 2013 blev regeringerne i Beograd og Pristina endelig, i den tiende runde af forhandlinger ledet af EU, enige om fremtiden for det serbiskkontrollerede nordlige Kosovo med underskrivelsen af *den første aftale om principper for en normalisering af forholdet*. I maj vedtog de to parter en gennemførelsesplan. Et gennemførelsesudvalg er blevet nedsat af de to parter med hjælp fra EU.

3. Politisk, økonomisk og social udvikling

3.1 Serbien er et land, der stadigvæk gennemgår forandringer. Der er gennemført privatiseringer, men statsejede virksomheder udgør stadig en betydelig del af økonomien, og omlægninger er mange steder stærkt tiltrængte. Arbejdsløsheden er steget væsentligt (24 % af arbejdsstyrken i 2012). De unge forsøger at emigrere. Befolkningen bliver ældre. En stor procentdel af befolkningen arbejder fortsat i landbruget og bor på landet, hvor en egentlig udvikling har det svært på grund af manglen på investeringer. Den uformelle økonomi er udbredt og udhuler økonomien som helhed, svækker statens budget og betyder, at arbejdstagerne er uden social sikring. Korruption, undertiden knyttet til organiseret kriminalitet, hindrer ikke blot den økonomiske udvikling, men også opbygningen af institutioner. Også i retsvæsenet er der hårdt brug for reformer for at garantere reel overholdelse af borgernes og organisationers rettigheder.

3.2 EØSU rettede lyset mod disse problemer i sin udtalelse om *Forbindelserne mellem EU og Serbien: Civilsamsfundets rolle* (29. maj 2008). På den anden side har det også fremhævet den indsats, de offentlige myndigheder gør for at få gennemført de nødvendige reformer. Der er indført meget ny lovgivning. Nye institutioner er blevet etableret, først og fremmest med henblik på at tilrettelægge dialogen med arbejdsmarkedets parter og andre CSO'er, og mindretalsrettigheder anerkendes nu officielt. Selvom denne proces endnu ikke er afsluttet, er det største problem at få alle disse institutionelle og retlige ændringer omsat til praksis.

3.3 Serbien har ratificeret 77 traktater og konventioner vedtaget af Europarådet, herunder de vigtige konventioner om beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, beskyttelse af nationale mindretal, forebyggelse af tortur, beskyttelse af børn, bekæmpelse af korruption og den europæiske socialpagt. Yderligere otte konventioner er blevet underskrevet, men endnu ikke ratificeret, herunder konventionen om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet. På internationalt plan har Serbien ratificeret 75 ILO-konventioner (hvoraf 73 er trådt i kraft).

3.4 Som Europarådets menneskerettighedskommissær har understreget⁽¹⁾, er der stadig arbejde at gøre, inden mange af disse konventioner håndhæves korrekt. Europarådets kommissær fremhævede problemerne med forsvundne og tvangsflyttede personer under krigen, den nærmest helt almindelige diskrimination af romaer, vold mod kvinder og udbredt homofobi.

⁽¹⁾ Thomas Hammarbergh, Europarådets menneskerettighedskommissær. Rapport udarbejdet efter hans besøg i Serbien den 12.-15. juni 2011. CommDH(2011)29.

3.5 Selvom regeringen vedtog en mediestrategi i oktober 2011, udsættes journalister stadig for vold og trusler. Økonomisk og politisk indblanding i medierne forekommer også, hvilket er en trussel mod mediernes uafhængighed og journalisternes muligheder for at udføre deres arbejde. Derudover chikaneres fagforeningsfolk stadig eller fyres for at være medlem af en fagforening.

3.6 Serbien bør, som EØSU ser det, klart prioritere yderligere konsolidering af reformprocessen, reform af retsvæsenet samt håndhævelsen af borgerlige og sociale rettigheder samt menneskerettighederne. EU bør i sine forbindelser med Serbien klart fokusere på disse forhold. De er også vigtige for CSO'erne, og deres aktive deltagelse bør på enhver måde fremmes.

4. Civilsamfundsorganisationernes nuværende situation og rolle

4.1 Forenings- og forsamlingsfriheden er en forfatningssikret rettighed, der i reglen respekteres. Dog er foreningsfriheden under pres fra stadig flere trusler fra voldelige nationalistiske grupper.

4.2 Det serbiske civilsamfund findes hovedsageligt i byerne og er ujævnt repræsenteret i regionerne. Der er meget få civilsamfundsorganisationer i landdistrikterne, og deres kapacitet er ikke særlig udviklet. Der er brug for yderligere støtte til at fremme foreningslivet, opbygge kapacitet og støtte dannelsen af netværk mellem CSO'er i landdistrikter og/eller mindre byer.

4.3 Der bør især fokuseres på landbruget; på at udvikle interesseorganisationer inden for landbruget og på at få landbruget inddraget i arbejdsmarkedsdialogen. Landbruget er fortsat meget vigtigt i Serbien – ca. en fjerdedel af den erhvervsaktive befolkning er beskæftiget i landbrugssektoren, som tillige er en vigtig økonomisk sektor. Landbruget og landbrugspolitikken bliver meget vigtige i den fremtidige proces hen imod EU-medlemskab. Samtidig bliver tilpasningen til EU-lovgivningen en særlig udfordring for den serbiske landbrugssektor.

4.4 Velorganiserede interesseorganisationer vil ikke blot kunne medvirke til at fremme landbrugets interesser, men også yde et væsentligt bidrag i den kommende integrationsproces, ikke mindst til at udforme og gennemføre specifikke støtteprogrammer for landbruget, landdistrikter og de mennesker, der bor i landdistrikterne.

4.5 Der findes flere aktive partnerskaber og koalitioner mellem CSO'er, men den støtte, de får, og deres ressourcer er

for begrænsede til, at de kan optrappe deres aktiviteter og øge deres indflydelse. Med hensyn til partnerskaber mellem CSO'er og offentlige myndigheder er SECO⁽²⁾- og KOCD⁽³⁾-ordningerne eksempler, der kan blive god praksis, forudsat at deres bidrag tages i betragtning, og de vedvarende og systematisk tilføres midler og ydes støtte.

4.6 De største hindringer for CSO'ernes overlevelse er, at den støtte, de modtager fra staten, hverken er tilstrækkelig eller gives på grundlag af klart definerede prioriteter, at der mangler donorer i erhvervslivet, at privatpersoner ikke giver til organisationer, at internationale donorer trækker sig, at samarbejdet med de lokale myndigheder ikke er særligt udviklet, samt at de enkelte beslutningstageres ansvarlighed generelt er begrænset. Der bør gøres en indsats for at øge CSO'ernes medlemstal. Et lavt medlemstal skader CSO'ernes image og anerkendelse, samtidig med at den offentlige støtte ikke er ordentligt reguleret på alle niveauer. Med undtagelse af en halv snes stærke CSO'er, der for de flestes vedkommende hører hjemme i Beograd, har CSO'erne generelt meget få muligheder for at påvirke den sociale og politiske dagsorden.

4.7 EØSU glæder sig over arbejdet med at forbedre lovrammerne for foreninger og fonde, herunder *loven om foreninger* (fra oktober 2009), *loven om stiftelser og fonde* (fra november 2010), *loven om frivilligt arbejde* (fra maj 2010) og *de forenkede regnskabsprocedurer for små foreninger og fonde* (endnu ikke vedtaget). Imidlertid er andre vigtige love blevet vedtaget, men endnu ikke gennemført, bl.a. *loven om social velfærd* (2011). Loven indeholder bestemmelser om udvikling af rammer, der kan sikre CSO'er en rimelig adgang til offentlige midler til levering af sociale tjenesteydelser, hvilket EØSU støtter.

4.8 EØSU bifalder ændringerne af artikel 41 i regeringens forretningsorden om offentlige høringer, som fastlægger kriterierne for obligatorisk offentlig høring, idet det slås fast, at offentlig høring er reglen og ikke undtagelsen, og der fastlægges rimelige tidsrammer for, hvor længe de skal vare. EØSU understreger behovet for at sikre korrekt gennemførelse af denne mekanisme. Det bør prioriteres at skabe større forståelse hos de offentlige myndigheder for fordelene ved at samarbejde med CSO'er både på de indledende stadier af politikudformningen og senere hen i forbindelse med gennemførelsen. Desuden bør der ses på at indføre procedurer for udpegelse af repræsentanter for CSO'er til forskellige offentlige organer på nationalt og lokalt niveau, bl.a. med udgangspunkt i bedste praksis fra nabolande og forslag fra CSO'erne.

⁽²⁾ SECO's mål er networking og kapacitetsopbygning rettet mod EU-integration og inddragelse af civilsamfundet i IPA-programmeringsprocessen.

⁽³⁾ KOCD'erne er netværk af organisationer, der arbejder med social beskyttelse af marginaliserede grupper, og som i fællesskab henvender sig til de relevante beslutningstagere.

4.9 Kontoret for samarbejde med civilsamfundet har fungeret siden 2011. Aktivitetsprogrammet for 2013-2014 omfatter nogle vigtige målsætninger, der skal arbejdes hen imod:

- udarbejdelse af en strategi med henblik på dels at skabe de rette betingelser for, at civilsamfundet kan udvikle sig, og etablering af et nationalt råd for udvikling af civilsamfundet;
- fremme af nye finansieringskilder, der er en forudsætning for CSO'ernes overlevelse, bl.a. institutionelle tilskud, sociale aktiviteter i virksomheder, social velgørenhed i virksomheder, socialt iværksætter; udformning af betingelser for CSO'ernes brug af offentlige rum osv.;
- videreudvikling af institutionelle rammer, som kan fremme udviklingen af civilsamfundet, dvs. tilrettelæggelse af særlige enheder eller arbejdsopgaver i de relevante regeringsministerier; overvejelser om mulighederne for at etablere en fond for civilsamfundsudvikling, bedre mekanismer for samarbejde mellem CSO'er og Serbiens nationale forsamling.

4.10 EØSU glæder sig over samarbejdskontorets indsats for at skabe større gennemsigtighed i finanslovsmidlerne til CSO'er med offentliggørelsen af en årlig *sammenfattende rapport om midler afsat til foreninger og andre civilsamfundsorganisationer på Serbiens finanslov*. Samarbejdskontoret bør dog have øget sine beføjelser, så det kan få flere myndighedsorganer på alle niveauer til at indsende oplysninger med det formål at sikre, at dataindsamlingen er fuldstændig og offentliggøres årligt. EØSU bifalder derfor den støtte EU's delegation yder samarbejdskontoret via det 3-årige program for teknisk støtte, der trådte i kraft i december 2012 ⁽⁴⁾.

4.11 Tal fra 2011 viser, at selv i de tilfælde hvor donorstøtte var garanteret, blev der kun afsat og i praksis udbetalt få midler til samfinansiering af programmer/projekter, trods det at CSO'erne har hårdt brug for disse midler.

5. Arbejdsmarkedsdialog

5.1 Arbejdsmarkedsdialog er afgørende for den økonomiske udvikling og for at sikre den sociale samhørighed, som Serbien har brug for. I 2008 blev der indgået en generel kollektiv overenskomst. I april 2011 tiltrådte Serbiens Sociale og Økonomiske Råd en ny socialøkonomisk aftale underskrevet af lederne for arbejdsmarkedets organisationer og premierministeren, hvorunder parterne forpligter sig på vigtige punkter. Aftalen slog fast, at arbejdsmarkedsdialog er en forudsætning

for at nå fælles udviklingsmål, for med held at overvinde problemerne knyttet til den økonomiske krise og for at få skabt økonomiske og sociale fremskridt i Serbien. I 2012 underskrev Det Sociale og Økonomiske Råd en aftale om mindsteløn. På sektorplan blev der i 2011 og 2012 indgået fire kollektive sektoroverenskomster for landbruget, byggeriet, kemikalieindustrien og metalindustrien. Beskæftigelsesministeren udvidede disse kollektive overenskomster til alle statsansatte. Størstedelen af den offentlige sektor er også dækket af kollektive overenskomster, herunder ansatte i sundhedssektoren, ved lokale og nationale myndigheder, inden for kultur og uddannelse samt i politiet.

5.2 Det Sociale og Økonomiske Råd blev oprettet ved lov i 2005 og er det institutionelle forum for trepartsforhandlinger. Derudover er der nu 18 sociale og økonomiske råd på lokalt niveau, men primært på grund af de regionale myndigheders tilbageholdenhed er under halvdelen af dem fuldt operationelle. Det Sociale og Økonomiske Råd kæmper stadig med en række problemer, som er en bremseklo for dets aktiviteter, først og fremmest manglen på økonomiske og menneskelige ressourcer. Alligevel er det lykkedes med at nedsætte fire permanente arbejdsgrupper om økonomiske spørgsmål, lovgivning, kollektive overenskomster og sikkerhed og sundhed på arbejdspladsen. Repræsentanter for arbejdsmarkedets parter deltager nu regelmæssigt i rådets møder, modsat regeringen som ofte repræsenteres af embedsmænd. Deres deltagelse er taget til, siden rådet blev genoprettet i september 2012. Selv premierministeren er medlem af rådet, men som tidligere er det vanskeligt for rådet at få tilrettelagt sine møder.

5.3 Men selvom arbejdsmarkedsdialogen har leveret resultater, skal den styrkes og udvides. Særligt i den private sektor står arbejdsmarkedets parter svagt. Kollektive overenskomster håndhæves ikke nødvendigvis, efter at de er blevet indgået, og store områder er slet ikke omfattet af arbejdsmarkedsdialogen. På nationalt niveau høres Det Sociale og Økonomiske Råd ikke systematisk om alle spørgsmål inden for dets kompetenceområde, og høringen er ofte af ren formel karakter, uden at regeringen tager dets anbefalinger i betragtning. En positiv udtagelse er beskæftigelsesministeriet, som beder rådet afgive udtalelse om alle lovforslag og strategier. Desuden foreslog det for nylig at nedsætte en trepartsarbejdsgruppe, der skal foreslå ændringer til arbejdsmarkedslovgivningen. Også lovgivningen om undervisning og uddannelse er blevet forbedret, efter at undervisningsministeriet hørte rådet om tre lovforslag. Trods disse positive tendenser forbigås Det Sociale og Økonomiske Råd for det meste stadig, når det gælder den økonomiske politik generelt og foranstaltninger, som har direkte virkninger for virksomheders og arbejdstageres aktiviteter.

5.4 Styrelsen for fredelig bilæggelse af arbejdskonflikter blev oprettet i 2005 til at løse individuelle og kollektive arbejdskonflikter. Den beskæftiger sig primært med enkeltsager, hvor en voldgiftsmand kan træffe en bindende afgørelse og har samme retsmidler som en domstol. I praksis virker det imidlertid som om, styrelsen ikke rigtig har fået markeret sig som et alternativ, og at de fleste konflikter fortsat indbringes for domstolene, der er notorisk overbebyrdede. Ved løsningen af kollektive

⁽⁴⁾ Programmets budget er på 1,2 mio. EUR og skal målrettes støtte til yderligere ændringer af CSO-relevant lovgivning med indførelse af en ramme for gennemsigtig statsfinansiering og inddragelse af CSO'er i beslutningsprocessen.

konflikter fungerer styrelsen som mægler og kan derfor ikke tvinge de stridende parter til at indgå en aftale, men forsøger at få begge parter til frivilligt at indgå et forlig i mindelighed.

5.5 Der er planer om, at regeringen i 2013 skriver under på et program for anstændigt arbejde med ILO. Programmet skulle være en hjælp ved gennemgangen af de forskellige aspekter af den sociale lovgivning og de dermed forbundne procedurer, så de bringes i fuld overensstemmelse med internationale standarder, og ved kapacitetsopbygningen hos arbejdsmarkedets parter, så de kan bidrage effektivt til arbejdsmarkedsdialogen med støtte fra EU-midler og -programmer.

5.6. Det er afgørende, at arbejdsmarkedets parter inddrages bedre i regeringens økonomiske, sociale og beskæftigelsesmæssige politikker, ikke mindst med henblik på tiltrædelsesforhandlingerne med EU. De bør også inddrages i arbejdet med at gøre Serbien støtteberettiget under Den Europæiske Socialfond og øvrige EU-fonde. Først da vil arbejdsmarkedets parter i Serbien reelt kunne udfylde deres fremtidige rolle i EU-foraene for deltagelsesdemokrati.

6. Arbejdsmarkedets parter – den aktuelle situation

6.1 Den serbiske arbejdsgiverorganisation er den vigtigste interesseorganisation for arbejdsgiverne på nationalt plan. Den repræsenterer serbiske erhvervsdrivende i Det Sociale og Økonomiske Råd. Men dens status som legitim deltager i arbejdsmarkedsdialogen svækkes af, at de fleste store virksomheder i Serbien samt andre organisationer, såsom sammenslutningen af små og mellemstore virksomheder, ikke er medlemmer af organisationen.

6.2 Serbiens handels- og industrikammer, der er den største erhvervs sammenslutning, deltog ikke tidligere i arbejdet i Det Sociale og Økonomiske Råd, på grund af et system med obligatorisk medlemskab. Men siden 1. januar 2013 har medlemskab været frivilligt, og kammeret satser nu stærkt på at deltage i arbejdsmarkedsdialogen, særligt på områderne erhvervsuddannelse, fremme af handelen med udlandet og regionaludvikling. Det bakker op om en styrkelse af den serbiske arbejdsgiverorganisations position i rådet, forudsat at

det vil kunne repræsentere så mange arbejdsgiverinteresser som muligt via effektive høringer af alle arbejdsgiverorganisationer.

6.3 I betragtning af den store arbejdsløshed burde arbejdsgiverne have mere at skulle have sagt om udviklingen af gode erhvervsbetingelser. Der bør skabes incitament for iværksættere, og nye virksomheder bør kunne etableres hurtigere, især små og mellemstore virksomheder, som er en af de væsentligste kilder til nye jobs i Europa. De største hindringer for skabelsen af bedre erhvervsbetingelser er manglen på gennemsigtighed og forudsigelighed af de juridiske rammer, et ikke særlig fordelagtigt skattesystem med bl.a. nogle skattelignende afgifter, adgangen til finansiering, procedurerne for virksomhedsregistrering, administrationen forbundet med handel med udlandet osv. Generelt er det vurderingen i Serbiens erhvervsliv, at det ikke er tilstrækkeligt inddraget i lovgivningsprocessen og de dertil knyttede konsekvensanalyser, særligt når det gælder konsekvenserne for SMV'er.

6.4 Fagforeningerne er svage og splittede. Mange tilhører Serbiens to største fagforbund: forbundet af uafhængige fagforeninger i Serbien (SSSS) eller fagforbundet "Uafhængighed" (Nezavisnost). Der findes i tillæg to andre forbund: sammenslutningen af frie og uafhængige fagforeninger i Serbien (ASNS) og forbundet af frie fagforeninger (KSSS), som hævder at være repræsentative. En ny lov om repræsentativitet er for øjeblikket under behandling. Derudover findes der ifølge beskæftigelsesministeriet internt i virksomheder ca. 2 000 faglige organisationer, som ikke er medlemmer af et nationalt forbund. Der er behov for, at alle relevante arbejdstagerorganisationer inddrages tættere i beslutningsprocessen på arbejdsmarkedet på arbejdstagersiden. Fagforeningernes rolle er afgørende for at styrke arbejdsmarkedsdialogen i Serbien.

6.5 Vanskelighederne forbundet med forandringerne og den økonomiske krise har gjort fagforeningerne endnu mere splittede og svage. De tunge registreringsprocedurer for fagforeninger, modstanden og til tider chikanen fra ledere, der ikke er indstillet på social dialog i deres virksomhed, lægger alle hindringer i vejen for den almindelige udvikling af arbejdstagerrepræsentation og undergraver arbejdsmarkedsdialogen. Men på denne baggrund er det glædeligt, at der i de senere år har udviklet sig et godt samarbejde mellem de to repræsentative forbund, SSSS og Nezavisnost.

Bruxelles, den 10. juli 2013

Henri MALOSSE

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg